

De Old-Ni'js-courant van vrijdag 8 oktober 1830:

Naar wij vernamen, heeft onzen Burgemeester Antoni van Riemsdijk een schrijven ontvangen van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden. Daar den inhoud dezer Proclamatie zonder meer grootse gevolgen zal hebben voor de Hardenbergers, menen wij Van Riemsdijks Notificatie hier deels te moeten weergeven:

De Burgemeester der Gemeente het Ambt Hardenbergh, gezien en gelezen de Proclamatie van Zijne Majesteit, den Koning, de dato 5^e deezer, houdende oproeping ter algemeene Wapening ter weering van den Stroom des oproers, Plundering en Vernieling, waaraan de zuidelijke Gewesten des Rijks thans zijn blootgesteld en ter conservatie van de Ruste en goede orde in de Noordelijke Provinciën deszelven, waartoe deze Gemeente is behorende, en willende ter bevordering in het daarbij door Zijne Majesteit zich voorgestelde en zeker door alle braave en weldenkende Ingezeten en goedgekeurd wordende Doel geentzins achterlijk zijn, maar hetzelve op elke moogelijke wijze bevorderen, brengt bij dezen ter kennis van de Ingezeten der Gemeente, dat van stonden aan eene Lijst ter Secretarie der Gemeente zal zijn voorliggende, waarop een ieder die Orde en Rust, die Nederland en Oranje lief heeft, zijnen Naam voor de opgemelde Wapening zal kunnen inschrijven ten einde zijnen Arm voor het krachtadig Behoud van dit alles te leenen. Dat de Ingezeten deze Roeping door Ulieden met geene verachtelijke Koelheid worde aangehoord, maar met volkomen Vertrouwen op den besten der Koningen en dezès wijze Leiding mitsgaders onder het Geloof en Opzien aan en tot den God van Nederland, die hetzelve zo veelmalen redde, slaan wij de Handen gewapend ineen, verguizende Opstand, Regeringloosheid en Moedwil, daar waar zij het Hoofd durven opsteeken, en hiertoe strekke dan ook in het bijzonder den Arm dier geen en onder Ulieden, die vroeger bij den Landstorm het Nationale Leger en de Schutterij, hetzij voor, hetzij onder, hetzij na de roemrijke Dagen van Waterloo, reeds de Wapenen hebt getorscht en nog torschen kunt, regt en bestier Gijlieden den Gang en den Tred uwer Medeburgen op het Pad des Behouds, des Roems en der Eer!!!

De weidenkenden meer doorziende Gemeente-Burger, hij die in Eer en Aanzien in dezelve is geplaatst en uit dien hoofde zo veel Invloed kan uitoeffenen, ga ten dezen zijne minder doorzicht hebbende medeburgen met een loffelijk voorbeeld voor, en alle bijzondere, alle mis- en wanbegrippen van stonden aan ter zijde leggende, blijve slechts Nederland en Oranje de Leus, onder welke wij ons eendragtig te zamen schaaren, ge-dagtig aan de gouden Spreuk onzer Vadersen, "Eendragt maakt Magt".

Na de slag bij Waterloo en de val van Napoleon werden de zuidelijke en noordelijke Nederlanden in 1815 verenigd. De teruggekeerde Willem van Oranje werd de nieuwe koning van dit Verenigd Koninkrijk. Vooral het verschil in geloofsovertuiging leidde uiteindelijk tot de Belgische Opstand. In augustus 1830 ontstonden grote onlusten in het katholieke België en werd door het leger tevergeefs ingegrepen. Op vijf oktober deed de koning een oproep tot algemene wapening, welke door burgemeester Van Riemsdijk op bovenstaande wijze werd vertaald. Deze notificatie werd aangeplakt aan het gemeentehuis en afgelezen in de kerken van Hardenberg en Heemse.

De provinciale commandanten kregen de opdracht om 18 afdelingen infanterie samen te stellen. Zij probeerden vrijwilligers te ronselen welke, hetzij onder genot van soldij hetzij op eigen kosten, de opstandige Belgen een lesje moesten leren. Er was niet veel animo om vrijwillig ten strijde te trekken, in Hardenberg meldde zich niemand. Hierop werd besloten de rustende schutterij en de verlofgangers op te roepen voor werkelijke dienst. In aanmerking kwamen alle ongehuwden, weduwnaars of gehuwden zonder kinderen, welke op 1 januari 1830 tussen 25 en 34 jaar oud waren. Ook werden de lotelingen der militie van de jaren 1828 tot 1830, geboren tussen 1800 en 1805, alsnog opgeroepen voor militaire dienst. Deze legermacht kwam niet zonder slag of stoot op de been. In veel landstreken, vooral in Twente, ontstond schuttersoproer. Door het leger in te zetten werden door strafexpedities de onwillige schutters tot de orde geroepen.

De schutterij van Ambt Hardenberg had gediend bij de 1^e compagnie van het voormalig 4^e bataljon. De staf van deze rustende schutterij bestond uit:

Jonkheer Jacob van Foreest van Heemse, 55 jaar, lieutenant-kolonel; Burgemeester Antoni van Riemsdijk, 58 jaar, major; Jan Odink Derkszoon, 59 jaar, kapitein; Jan Bruins, 39 jaar, tweede lieutenant; Evert Dorgelo, 41 jaar, tweede lieutenant; Berend Nijzink, 30 jaar, sergeant; Hendrik Lenters, 31 jaar, sergeant; Willem Hendrik Zweers, 31 jaar, korporaal; Egbert Dunnewind, 36 jaar, korporaal; Jan Herm Gogh, 32 jaar, korporaal; Frederik Boers, 39 jaar, korporaal.

In 1830 waren alleen de luitenant-kolonel en de majoor reeds op eigen verzoek door Zijne Majesteit de Koning honorabel uit de militaire dienst ontslagen.

De opgeroepen mannen vormden de Eerste Ban der mobile Overijsselsche Schutterij, Salland werd ingedeeld bij het tweede bataljon. De nieuw aan te treden schutters konden nog gebruik maken van wapenen en ledergoed van de rustende schutterij, bestaand uit: 48 geweren met hunne bajonetten en cordonriemen, 54 patroontassen met hunne bandelieren, 52 bajonet-koppels met bajonetscheden, 1 trom met slagband en stokken, 1 sabel en sabel-koppel voor de tamboer en er was ook nog een bruikbare pijpersfluit. Het afgedankte materiaal, zoals geweren zonder bajonetten, gebroken cordonriemen enzovoort werd opgeslagen in het gemeentehuis.

Het eerste bataljon, bestaand uit meer dan 500 schutters uit de kop van Overijssel, vertrok al in november 1830 vanuit Zwolle naar Bergen op Zoom. Na maanden van onzekerheid moesten onze jongens, behorend tot het tweede bataljon, zich op 24 februari 1831 'op marsch' begeven naar Deventer. Het detachement van Gramsbergen en Stad-en Ambt Hardenberg bestond uit 118 manschappen; 38 uit Gramsbergen, 23 uit Stad Hardenberg en de volgende 57 infanteristen werden geleverd door Ambt Hardenberg:

Hendrik Amsink uit Brucht
Wielent Bartels uit
Venebrugge Herm Bekman uit
Hardenberg (plaatsvervanger
van Hendrik Westerman te
Lutten) Jan Bekman uit
Bergentheim Hendrik Bolks uit
Heemse Gerrit Willem
Bullemaat uit Diffelen

Hermannus Bullemaat uit
Diffelen
Gerrit Jan Bouwhuis uit Heemse
Klaas Brink uit Lutten
Jan Broekhuizen uit Ommen
(pl. v. Hendrik Veltink te
Collendoorn)
Gerrit van Bruggen uit Heemse
Gerrit Frijlink uit Diffelen
Gerrit Gerrits uit Lutten

Hendrik Gogh uit Collendoorn
 Jannes Grendelman uit Bergentheim
 Marten Hannezen uit Zwolle (pl. v. Gerrit Jan Scholten te Bergentheim)
 Egbert Hannink uit Brucht
 Herm Jan Herms uit Collendoorn
 Jozua de Hond uit Ommen (pl. v. Jan Odink te Heemserveen)
 Albert Hulzebosch uit Collendoorn
 Cornelis Jansen uit Ommen (pl. v. Herm Odink te Collendoorn)
 Jan Scheltes de Jongh uit Lutten
 Albert van der Kamp uit Rheezerveen
 Jan Kisjes uit Bergentheim
 Wilhelmus Kisjes uit Sibculo
 Lambert Klement uit Heemse (pl. v. Herm Jan Welink te Rheeze)
 Jan Herm Klinge uit Baalder
 Jannes Zwierts Koes uit Bergentheim
 Jan Willem Konink uit Bergentheim
 Geert Leverink uit Rheeze (pl. v. Gerrit Jan Gerrits te Heemse)
 Albert Marsman uit Bergentheim
 Herbert Anton Meijer uit Hardenberg (pl. v. Jan Oldewaterink te Brucht)
 Frederikus Moddejonge uit Rheeze

Johannes Jacobus Mommen uit Baalder
 Evert Nijeboer uit Rheeze
 Egbert Nijkamp uit Sibculo
 Jan Nijkamp uit Sibculo
 Hendrik Jan Regtuit uit Lutten
 Lugger Reinink uit Lutten
 Gerrit Schepers uit Bergentheim
 Jan Schotvanger uit Bergentheim
 Gerrit Jan Schrotenboer Hzn. uit Heemserveen
 Herm Jan Schutte uit Brucht
 Gerrit Seinen uit Collendoorn
 Mannes Slooijers uit Heemserveen
 Jan Hendrik Slotman uit Heemse
 Hendrik Sluijter uit Den Ham (pl. v. Albert Waterink te Heemse)
 Gerrit Jan Spoelman uit Bergentheim
 Derk Jan Stegeman uit Brucht
 Gerrit Swart uit Baalder
 Hendrik van der Veen uit Diffelen
 Gerrit Jan Velsink uit Radewijk
 Gerrit Warmink uit Bergentheim
 Gerrit Jan Warmink uit Diffelen
 Albert ter Wijlen uit Brucht
 Jan Wilps uit Heemserveen
 Albert Woelders uit Hardenberg (pl. v. Lambert Waterink te Bergentheim).

In Hardenberg werd wekelijks op woensdagavond een godsdienstoefening gehouden. De dag voor hun vertrek kwamen alle schutters met hun familie deze kerkdienst bijwonen. Op speciaal verzoek van de burgemeesters voerde de Weleerw. Heer Lubbartus Bosch het woord: Hij bracht de Hardenberger zonen een hartelijk, oprechte Vaderlands- en Vorstenliefde ademend, Vaart-Wel toe. Hij stipte nog even het snood gedrag van het be-weldadigd, ondankbaar en oproerig België aan. Verder wees hij op de roeping ter bescherming van geboortegrond, met handhaving van Neerlandsch aiouden krijgsroem.

Ds. L Bosch

geboren 2 maart 1793 te Emmelenkamp, overleden 16 januari 1860 in de Voorstraat te Hardenberg. Sedert 16 december 1816 predikant bij de Hervormde Gemeente te Hardenberg.

De voorganger besloot zijn redevoering met navolgend eigengemaakt gedicht. In de Overijsselse Courant van 4 maart 1831 werd benadrukt dat dominee Bosch pas na enig aandringen toestemming gaf voor plaatsing.

"Op! brave Burgers, op ten strijd,
 Voor Vorst en
 Vaderland, Toont dat gij
 Neêrlands Zonen zijt,
 Doet Neêrlands roem
 gestand. Op! op! de Muitzucht perk
 gesteld,
 Ten strijd naar 't
 Oorlogsveld; Verraad en d'ontrouw
 neergeveld,
 En d'orde weer hersteld.
 Op! op! voor Vorst en
 Vaderland,
 Verdeldg der muitren rot!
 Beschermt uw Erf, dat dierbaar
 pand,
 Der Belgen trots ten
 spot. De strijd is heilig, dien gij
 strijd,
 Welaan! oud Nederland
 bevrijd, Gij strijd voor Erf en goed;
 Van 's Belgen euve
 moed, Toont aan Euroop met
 fiere kracht,
 Dat Neêrland helden teld;
 Dat Neêrlands moed ook wordt
 geacht,
 In 't roemrijk oorlogs veld.

Vaart wel! wij biên u,
 d'afscheidshand,
 Ons oog ontvalt een traan;
 Met God, voor Vorst en Vaderland,
 De wapenkreet vangt aan.
 God trekke met u in den strijd,
 Sta aan uw
 regterhand; Verstrooidt de
 Muiters wijd en zijd,
 En redt het Vaderland.
 Blijft gij getrouw aan eed en
 pligt,
 Toont gij door uw
 gedrag; Het vuig verraad in 't
 aangezigt,
 Wat Neêrlands Leeuw
 vermag. Vaart wel! gij
Hardenberger Zoons,
 Ontvang ons afscheids
 groet; Toont uw gevoel, bij zoo veel
 hoons,
 En siert 's Lands helden
 stoet, Vaart wel! uw leven blijf'
 gespaard,
 Als gij ten strijd perk sneld;
 Dien God bewaard, is wel bewaard
 Ook in het oorlogsveld.

Tot besluit van de kerkdienst werd staande, onder orgelbegeleiding, het 4^e vers van Psalm 121 aangeheven.

4 De H E E R zal u steeds gadeslaan/
 Opdat Hij in gebaar Uw ziel hoort ramp
 behwaar': De H E E R/ 't zij g' in of
 uit moogt gaan/ En waar g' u heen
 moogt spoeden/ Zal eeuwig u behoeden.

Goedgemutst ging het gezelschap op reis. De eerste rustplaats was Raalte, waar voor inkwartiering was gezorgd. Op vrijdag 25 februari 1831, 's middags tegen twaalf, arriveerden de schutters bij de Brinkpoort in Deventer. Hier werd men ingedeeld in verschillende divisies. In totaal leverde de provincie Overijssel 2700 manschappen. Ons contingent werd op de reis naar Deventer vergezeld door de burgemeesters Willem Swam, Lucas Hoenderken en Antoni van Riemsdijk. De schutters werden bijna allemaal ingedeeld bij de 5^e compagnie van 't 2^e bataljon der 1^e afdeling mobile Overijsselse

schutterij. Zij waren als laatste in Deventer aangekomen en moesten met spoed geoefend worden in de krijgskunst, zowel theoretisch als praktisch. De mannen hadden te kampen met veel te kleine ruimten om in te leven. Zei s de officieren en de sergeant-majoor hadden geen eigen afzonderlijke ruimte en sliepen in dezelfde zaal als de schutters. Ook had men te maken met onaangename luchtjes, afkomstig van het door stro verstopte secreet. Als beloning kreeg de soldaat iedere 5 dagen 35 a 40 centen aan zakgeld. Een groter probleem was het gebrek aan kleding. Met man en macht werd geprobeerd onze schutter aan passende 'kapotjassen' enzovoort te helpen. Bij gebrek aan viltten schakots of kaskes liet men deze petten van karton vervaardigen, overtrokken met gewast linnen. Later bleek dat deze hoofddeksels na enkele regenbuien ontoonbaar werden, de kartonnen petten werden plat en leken op die van onze oostelijke naburen. Ook verkleurde de blauwe kapotjas naar vaalrood. In het buitenland gingen geruchten dat Pruisen ons leger was komen versterken. Het voor velen onverstaaanbare Sallandse taaltje versterkte deze mening.

De schutter werd indien mogelijk uitgerust met de volgende goederen (montering en equi-pements stukken) en wapenen: 1 vest met mouwen, 2 pantalons (grijs laken/wit linnen), 1 kapot, 1 schakot met overtrek, 1 politiemuts, 1 slaapmuts, 1 randsel, 3 pakriemen, 2 hemden, 1 paar schoenen, 3 paar sokken, 2 onderbroeken, 2 paar slopkousen (laken/linnen), 1 linnen rokzakje, 1 borstrok, 1 halsdas, 1 paar handschoenen, 1 paar borstels, 1 blikken veldfles met lederen bandelier, 1 genummerd infanteriegeweer met cordonriem en bajonet met schede, 1 patroentas met bandelier 'met ruimnaald, olie-vleschjen, schruivendraayer, aftrekker, twee vuurstenen en overtreksel'.

Schutter

Schutter der 5^e Compagnie Schutters

Schutter
in marstenuue

*Schutter der 5^e Compagnie Schutters
en Marstenuue*

De 5^e compagnie, onder leiding van majoor Gerhard Meijer, bereikte via Doesburg in april 1831 de garnizoensstad Hulst in het voormalige Staats-

afstand had de nationale zeeheld J.C.J. van Speijk in februari zijn schip in de lucht laten vliegen. De geleverden te Hulst kregen te maken met vele grensincidenten, waardoor de spanning onder de schutters toenam. De eerste gewonden onder de Overijsselse schutters vielen echter bij de eerste afdeling, door de ontploffing van 't kruitmagazijn 'De Stoelemat' te Bergen op Zoom, op de laatste dag van maart. Naast de gevaren van oorlog had 't Nederlandse leger, bestaand uit 106.651 manschappen, te maken met erbarmelijke leefomstandigheden. Sommigen raakten gewond tijdens de Tiendaagse Veldtocht en de verdediging van de Citadel van Antwerpen. Onze manschappen in Zeeland werden echter het zwaarst getroffen door de zogenaamde 'Endemische Zeeuwsche Koortsziekte'. De eerste schutter die in den vreemde stierf was Hermannus Bullemaat uit Diffelen. Deze droeve tijding bereikte Hardenberg binnen enkele dagen; hier bleef het helaas niet bij! Na Hermannus zouden nog vele jongens het slachtoffer worden van deze oorlog.

Vrij van Zegel overeenkomstig art. 80
van het Burgerlijk Wetboek.

BURGERLIJKE STAAT.

PROVINCIE ZEELAND.

STAD MIDDELBURG.

EXTRACT.

Uit het Register van *Christen Dooden Dooptuigen* van
is gezamenlijk, dat op den *Echsten November*
des jaars *achttienhonderd Overtocht, No. 8, Nummer*
39 is overleden *Gerrit Willem*
Bullemaat, oud *Leutnant*, *van*
Stobbe Schutter, wonende te *Amels Harburg*,
Provincie Overijssel, *Leu van Hermann*, en
Saltje Stuur.

Wij ondergeteekende WETHOUDER der STAD MID-
DELBURG Ambtenaar van den *Burgerlijken Staat*, verklaar,
dat het bovenstaande Extract is overeenkomstig met het boven-
gemeld Register en afgegeven ten behoeve van het Gemeente
Bestuur van de laatste woonplaats des overledenen.
Middelburg des *1. December 1881*.

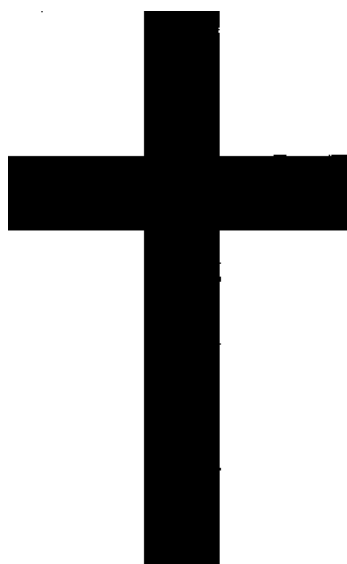
Willem van der Meer

Gerrit Willem Bullemaat stierf evenals broer Hermannus in Zeeland.

Door de koortsziekte waren de manschappen zo verzwakt en uitgeput dat velen in inderhaast ingerichte Rijkshospitalen of Infirmeriën werden opgenomen. De verpleging bestond uit een dubbel rantsoen genever met de zuiverste kina-tinctuur vermengd en 't drinkwater werd met de beste azijn getemperd. Ondanks de goede hulp van de inwoners van Hulst en omgeving, stuurde men veel zieken met verlof naar huis om de gezondheid

te herstellen. Veel schutters zagen hun woonplaats echter nooit terug of stierven kort na thuiskomst. Vanzelfsprekend moesten de lege plaatsen worden aangevuld met nieuwe dienstplichtigen. Bij het korps raakte men het spoor bijster want de zieken werden van het ene naar het andere hospitaal vervoerd. Soms wist de leiding pas na 4 a 5 maanden dat iemand was gestorven. Militairen uit Hardenberg en Gramsbergen die tijdens hun dienstplicht overleden waren onder anderen:

Hermannus	t 02-08-1831	Hulst
Herm Jan Herms	t 03-08-1831	Neuzen
Hendrik Amsink	t 24-08-1831	
Hendericus	t 07-09-1831	Hulst
Klaas Tangenberg	t 07-09-1831	Hulst
Jan Olsman	t 09-09-1831	Hulst
Klaas Brink	116-09-1831	Hulst
Lugger Reinink	t 28-09-1831	Lutten
Jan Thielen	110-10-1831	Hulst
Jan Altena	t 25-10-1831	Vlissingen
Gerrit Willem	111-11-1831	Middelburg
Karel Kampherbeek	t 27-11-1831	Hulst
Herbert Anton	t 28-11-1831	Dordrecht
Gerrit Jan	t 30-11-1831	Haarlem
Gerrit Beenen	112-12-1831	Haarlem
Hermanus Plas	116-12-1831	Hulst
Frederik Tijman	116-12-1831	Haarlem
Gerrit Gerrits	118-12-1831	Haarlem
Willem Rigters	t 26-12-1831	Middelburg
Berend Westenbergh	t 28-12-1831	Middelburg
Egbert Assen	t 30-12-1831	Hulst
Jan Wiegink	t 08-01-1832	Middelburg
Hendrik Gerrits	112-01-1832	Neuzen
Gerrit Warmink	116-01-1832	Diffelen
Jan Hendrik Kleijian	f 23-01-1832	's-
Jan Hermen Klinge	128-01-1832	's-
Gerrit Rundervoort	t 03-02-1832	Utrecht
Jan Geugies	f 15-02-1832	Dordrecht
Egbert Reinders	t 18-02-1832	Middelburg
Herman Klooster	t 21-02-1832	Neuzen
Jan Hendrik Tijman	t 31-03-1832	Radewijk
Gerrit Tassink	f 14-04-1832	Hulst
Gerrit Jan	f 07-05-1832	Hulst
Egbert Engberts	113-05-1832	Anevelde
Gerard Jan	117-05-1832	Haarlem
Albert Goorhuis	f 21-05-1832	Grave
Jacob van Dam	106-06-1832	Hulst
Hendrik Jan	116-08-1832	Grave
Hendrik Jan	f 01-10-1832	Middelburg
Jan van Loo	115-01-1833	Veere
Willem Plasman	119-01-1833	Veere
Herman van der	f 18-07-1833	Kampen
Egbert Vinke	f 22-07-1833	Hulst
Jan Zweers	t 26-08-1833	Hulst
Hubert Klundert	t 26-08-1833	Utrecht
Carel de Lange	f 21-09-1833	Hulst
Teunis Ramaker	112-11-1833	Kampen
Albert Reints	f 28-11-1833	Baalder
Hein Kolthof	122-02-1834	Hulst
Jan Schotvanger	t 07-06-1834	
Roelof Ridderman	t 06-07-1834	Grave

We weten dat nog meer jongemannen tijdens hun dienstdienst zijn gestorven. Bovenstaande lijst bevat ook enkelen die niet in Hulst waren gekantonneerd maar te Grave in de 7^e afdeling infanterie.

In mei 1832 was de situatie zo ernstig dat vele nieuw opgeroepen schutters de dienst weigerden. Ze zouden graag de wapens willen opnemen ter bestraffing en verguizing van 't Belgische Verraad en Ontrouw, maar de vaderlandslievende overtuiging woog niet op tegen de ziekten die men in Zeeland kon oplopen. Volgens de burgemeesters was de Zeeuwse lucht voor onze schutters niet te verdragen, want: "Onze ingezetenen wonen verre van zee, op eenen hoogen en droogen zandigen grond". Uit Gramsbergen waren op dat moment reeds 16 schutters overleden en 5 zwaar ziek. Uit Ambt-Hardenberg waren er reeds 17 gestorven 'en alzo nagenoeg de Vierde Man' (op dat moment waren er 72 mannen uit gemarcheerd). Velen lagen nog in hospitalen en 11 bevonden zich thuis, waaronder ook 'enigen bedenkelijk ziek'. In Stad Hardenberg was men eveneens ten einde raad en in rouw gedompeld. Ondanks alle pleidooien aan Zijne Majesteit de Koning, waarin verzocht werd tot dislokatie van de schutterij uit Zeeland naar een ander, meer gezond punt op de defensielinie of desnoods in de aanvalslinie, bleef men tot midden 1834 in garnizoen te Hulst.

wordt vervolgd.

*Statieportret van Koning Willem I
voor zijn gebeeldhouwde troon.*